

कोभिड-१९ महामारीको सन्दर्भमा
कोभिड तथा अन्य स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि
अन्तरिम निर्देशिका
२०७६

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

कोभिड-१९ महामारीको सन्दर्भमा कोभिड तथा अन्य स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि अन्तरिम निर्देशिका

१. प्रस्तावना: कोभिड १९ को विश्वव्यापी महामारीका कारण स्वास्थ्य सेवा प्रणालीमा समेत व्यापक प्रभाव परेको हुँदा सोको निराकरणका लागि विभिन्न तहमा स्वास्थ्य सेवा सुचारू गर्न समुचित मार्ग निर्देशन आवश्यक भएकाले जनस्वास्थ्य सेवा ऐन २०७५ को दफा ६४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी कोभिड-१९ महामारीको सन्दर्भमा कोभिड तथा अन्य स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि अन्तरिम निर्देशिका तर्जुमा गरी जारी गरिएको छ ।

२. उद्देश्य

- प्राथमिक देखि विशिष्टकृत सेवा प्रवाह गर्ने स्वास्थ्य संस्थाहरूमा कोभिड १९ का संकास्पद, सम्भावित र पुष्टी भएका केशहरूको व्यवस्थापनलाई सरल र सहज बनाउनु,
- कोभिड-१९ बाहेकका अन्य स्वास्थ्य सेवाहरूलाई निरन्तरता दिई जनस्वास्थ्यमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव रोक्नु ।

३. नीतिगत कार्यदिशा

- सरकारी तथा गैरसरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूमा अनावश्यक भीडलाई नियन्त्रण गर्दै नियमितरूपमा सेवा संचालन गरिनेछ,
- सेवाग्राहीको स्वास्थ्य संस्था सम्म सरल पहुँचका लागि स्थानीय तहले आवश्यक प्रबन्ध मिलाउने छन्,
- कोभिड-१९ का संकास्पद, सम्भावित र पुष्टी भएका केशहरूको व्यवस्थापन गर्न तहगत व्यवस्था मिलाइनेछ,
- तोकिएका स्वास्थ्य संस्थाहरूले (अनुसूची १) महामारी अवधिभरी “कोभिड क्लिनिक” संचालन गर्ने र संकास्पद बिरामीहरूलाई अन्य सेवाग्राहीहरूबाट छुट्याइ सेवा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाउने छन् । अन्य संस्थाको हकमा क्षमता र आवश्यकता अनुसार स्क्रीनिङ र परामर्श गरी प्रेषणको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- कोभिड र अन्य स्वास्थ्य सेवाहरूको निरन्तरताका लागि तपसील बमोजिमको समुचित व्यवस्था मिलाइनेछ:

१. कोभिड-१९ सेवा (COVID-19 Services)

२. कोभिड बाहेकका स्वास्थ्य सेवाहरूको निरन्तरता:

२.१ सबै आकस्मिक तथा गम्भीर सेवाहरू (Services for emergency, acute conditions, and acute on chronic conditions)

२.२ अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवाहरू (Essential Health Services)

२.३ एम्बुलेन्स सेवा (Ambulance Services)

३. स्वास्थ्य व्यवस्थापनका अन्य पक्षहरू

४. सेवा प्रवाह सम्बन्धि व्यवस्था

माथि उल्लेखित कोभिड१९ तथा अन्य स्वास्थ्य सेवाहरूको प्रभावकारी प्रवाहका लागि देहाय बमोजिम हुने गरी व्यवस्था गरिएको छ ।

४.१. कोभिड १९ को पहिचान तथा उपचार व्यवस्थापन

तह	स्वास्थ्य संस्था	सेवा प्रकार	व्यवस्थापन विधि
१	सबै स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र प्राथमिक अस्पताल	आधारभूत परामर्श तथा प्रेषण सेवा (Basic Counseling and Referral Services)	आवश्यक परामर्श सेवा दिइ संकाष्पद बिरामीहरूलाई नजिकको कोभिड क्लिनिक वा तोकिएका कोभिड अस्पतालमा समन्वय गरी सम्भव भएसम्म एम्बुलेन्स मार्फत प्रेषण गर्ने व्यवस्था मिलाउने
२	जिल्ला स्थित प्रादेशिक अस्पताल वा कोभिड क्लिनिक सञ्चालन गर्ने अस्पताल (सरकारी वा गैरसरकारी)	आइसोलेशन, नमुना संकलन तथा प्रेषण सेवा (Isolation, Sample Collection and Referral Services)	<p>प्रेषण भएर आएका वा यी अस्पतालहरूले स्क्रीनिङ गरेका संकाष्पद बिरामीहरूको प्रोटोकल अनुसार आइसोलेशनमा राखि उपचार गर्ने र नमुना संकलन गरी नजिकको/तोकिएको प्रयोगशालामा पठाउने व्यवस्था गर्ने,</p> <p>प्रयोगशाला परिक्षणमा पोजेटिभ देखिएका सामान्य केशहरू लेबल १ कोभिड अस्पतालहरूमा प्रोटोकल अनुसार एम्बुलेन्स मार्फत प्रेषण गर्ने व्यवस्था मिलाउने तर जटिल तथा अति जटिल केशहरू लेबल २ कोभिड अस्पतालहरूमा सिधै पठाउने (अनुसूची २)</p> <p>नोट: परीक्षणको नतिजा पोजिटिभ आएमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको निर्देशन बमोजिम प्रेषण गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । एम्बुलेन्स सेवा नपुग्ने क्षेत्रका लागि स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले यथोचित व्यवस्था मिलाउने ।</p>

३	लेबल १ कोभिड अस्पताल	सामान्य केश व्यवस्थापन (Mild case management- Positive with mild symptoms)	प्रेषण भएर आएका वा यी अस्पतालहरूमा पहिचान भएका बिरामीहरूको प्रोटोकल अनुसार आइसोलेशनमा राखि उपचार गर्ने,
४	लेबल २ कोभिड अस्पताल	मध्यम जटिल र अति जटिल केश व्यवस्थापन (Moderate to severe case management- Positive with moderate or severe symptoms)	प्रेषण गरिएका वा यी अस्पतालहरूमा पहिचान भएका मध्यम जटिल र अति जटिल केशहरू हाइडिपेन्डेन्सी र आइसीयु केयर भएका तोकिएका कोभिड अस्पतालहरूमा प्रोटोकल अनुसार उपचार गर्ने

४.२ कोभिड १९ का लागि स्वास्थ्य जनशक्ति परिचालन सम्बन्धि व्यवस्थापन

- क) स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक र जिल्ला स्थित प्रादेशिक अस्पतालहरूमा हाल कार्यरत स्वास्थ्य जनशक्ति मार्फत सेवा संचालन गर्ने व्यवस्थापन मिलाउने,
- ख) तोकिएका कोभिड अस्पतालहरूमा तालीम प्राप्त विशेषज्ञ चिकित्सक, नर्स तथा पारामेडिक्सको व्यवस्थापन हब अस्पताल मार्फत गर्ने र थप जनशक्ति स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार प्रदेश सँग समन्वय गरी व्यवस्थापन गर्ने,
- ग) स्वास्थ्यकर्मीहरूको रोष्टर बनाइ आलोपालो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउने,
- घ) नपुग जनशक्तिको लागि नेपाल सरकारको छात्रवृत्तिमा स्नातकोत्तर तहमा अध्ययनरत चिकित्सकहरू, नर्सहरू र अन्य स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा तोकिएका कोभिड अस्पतालहरूमा परिचालन गरिनेछ,
- ङ) थप जनशक्ति आवश्यक भएमा तोकिए बमोजिमको सेवा सुविधा सहित करार सेवा अन्तर्गत द्रुत प्रकृयाबाट परिचालन गर्ने।

४.३ कोभिड बाहेकका अन्य स्वास्थ्य सेवाहरूको निरन्तरता:

शारिरीक दुरी लगायत निर्दिष्ट व्यक्तिगत सुरक्षाका प्रावधानहरू अवलम्बन गर्दै सङ्क्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रणका विधीहरू अपनाई स्वास्थ्य संस्थाहरूमा भीड नियन्त्रण गरी कोभिड बाहेकका स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

४.३.१ आकस्मिक तथा गम्भीर सेवाहरू

- क) आकस्मिक तथा गम्भीर (acute लगायत) सेवाहरू कोभिडका लागि मात्र भनी तोकिएका (अनुसूची २) बाहेकका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूले नियमितरूपमा संचालन गर्ने ।

ख) आकस्मिक तथा गम्भीर (acute लगायत) अवस्थाहरू, उदाहरणः

- अ) Any life and limb threatening conditions (acute coronary syndrome, acute limb ischemia, stroke etc.)
- आ) Injuries, abscess, acute painful conditions, acute on chronic conditions (e.g. heart failure, acute exacerbation of COPD, hemodialysis, ketoacidosis, etc.)

ग) हाल संचालित अति विशिष्टकृत अस्पतालहरूले आफ्नो विषयविज्ञता अनुरूप उपदफा (ख) मा उल्लेखित सेवाहरू नियमितरूपमा संचालन गर्नु पर्नेछ,

४.३.२ अत्यावश्यक तथा आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरू (Essential and Basic Health Services)

- क) कोभिड महामारी नियन्त्रण अवधिभर अत्यावश्यक र आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरू नियमित रूपमा सुचारु गर्ने,
- ख) देहायका बमोजिमका सेवाहरू कोभिड महामारी नियन्त्रण अवधिभर संचालन नगर्ने:
 - अ) स्वास्थ्य अभियान तथा क्याम्पहरू संचालन नगर्ने तर कोभिड सँग सम्बन्धित तथा अन्य रोगहरूको महामारी लक्षित अभियानहरू स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको निर्देशन अनुसार गर्ने,
 - आ) Life and limb threatening conditions बाहेकका इलेक्ट्रिक सर्जरी नगर्ने
- ग) नियमितरूपमा प्रयोग गर्नु पर्ने औषधीहरू तथा साधनहरू सम्भव भएसम्म सेवाग्राहीहरूलाई लामो अवधि (३ महिना) सम्मका लागि प्रदान गर्ने
- घ) अत्यावश्यक तथा आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरूका लागि आवश्यक पर्ने निदानात्मक (diagnostic services) सेवाहरू समेत सुचारु गर्ने ।

४.३.३ एम्बुलेन्स सेवा (Ambulance Services)

- क) कोभिड १९ का बिरामीलाई अस्पताल पुर्याउनका लागि तयार पारिएको निर्देशिका बमोजिम कोभिड केशहरूका लागि संघ, प्रदेश तथा जिल्ला तहमा तोकिएका एम्बुलेन्सको व्यवस्था मिलाउने,
- ख) काठमाण्डौं उपत्यकाको हकमा नेपाल एम्बुलेन्स सेन्टर (फोन नं १०२) र कोभिड कल सेन्टर ११३३ मार्फत सेवा प्रदान गर्ने,
- ग) काठमाण्डौं उपत्यका बाहिरको हकमा नेपाल प्रहरीको (फोन नं १००) र नेपाल एम्बुलेन्स सेन्टर (फोन नं १०२) मार्फत सेवा प्रदान गर्ने ।
- घ) कोभिड बाहेक अन्य आकस्मिक र जटिल अवस्था (acute लगायत) का लागि समेत एम्बुलेन्स सेवा नियमित गरिनेछ ।

विशेष नोट: कुनै पनि अस्पतालहरूले आफ्नो अस्पतालमा उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाहरूको लागि कोभिड पोजिटिभ पुष्टी नभए सम्म अन्य कुनै पनि अस्पतालमा प्रेषण गर्न पाइने छैन । प्रेषण गर्नु पर्ने यथेष्ट अवस्था भएमा HEOC को पूर्व स्वीकृती लिएर मात्र प्रेषण गर्नु पर्ने छ । सम्पर्कका लागि मोबाइल नं.: ९८५१२५५८३४; ९८५१२५५८३७; ९८५१२५५८३९

- ५ बहुविज्ञ सेवा (Multispecialty services) चाहिने कोभिड बिरामीको व्यवस्थापन
बहुविज्ञ सेवा (Multispecialty services) चाहिने कोभिड पोजिटिभ बिरामीहरूलाई अनुसूची ३ मा तोके बमोजिमका अस्पतालहरूले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको समन्वयमा आवश्यक उपचार गर्नेछन्।
- ६ स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापनका अन्य पक्षहरू
- क) आपुर्ति व्यवस्थापन: स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि ढुवानी प्रकृत्यालाई सुचारू गर्ने,
ख) कोल्ड चेन: भ्याक्सिनका लागि कोल्डचेन यथावतरूपमा संचालन तथा मर्मत सम्भार गर्ने,
ग) सूचना प्रणाली व्यवस्थापन: हाल संचालित सबै सूचना प्रणाली (निगरानी प्रणाली समेत) नियमितरूपमा संचालन गर्नुका साथै स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको निर्देशन अनुरूप थप सूचना प्रणालीहरू स्थापना गरी संचालन गर्ने,
घ) प्रकोप व्यवस्थापन: कुनै अन्य रोगको प्रकोप देखिएमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको निर्देशन अनुरूप नियन्त्रणका कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- ७ विविध
- क) कोभिड पोजिटिभ बिरामी भर्ना गरेको दिनदेखि मात्र अनुसूची २ मा तोकिएका अस्पतालहरू कोभिड अस्पतालमा परिणत भएको मानिनेछ ।
ख) कोभिड अस्पताल बाहेकका सम्पूर्ण निजी, गैहसरकारी, सामुदायिक, मेडिकल कलेज तथा प्रतिष्ठान अस्पतालहरूले कोभिड अस्पतालबाट स्थानान्तरण भई आएका वा अन्य बिरामीहरूको सशुल्क उपचार गर्नेछन् तर सेवाग्राहीसँग लिइने शुल्क स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको निर्देशन अनुसार स्वास्थ्य बिमाले सोधभर्ना गर्ने दररेट भन्दा बढी लिन पाइनेछैन ।

अनुसूची १: कोभिड क्लिनिक सञ्चालन गर्ने अस्पतालहरू

SN	Province	Hospital
Hub Hospitals		
1	Province 1	B.P Koirala Institute of Health Sciences
2	Province 1	Koshi Hospital
3	Province 1	Mechi Hospital
4	Province 2	Gajendra Narayan Singh Sagarmatha Hospital
5	Province 2	Janakpur Hospital
6	Province 2	Narayani Hospital
7	Bagmati	TU Teaching Hospital
8	Bagmati	Bir Hospital
9	Bagmati	Bhaktapur Hospital
10	Bagmati	Civil Service Hospital
11	Bagmati	Patan Academy of Health Sciences
12	Bagmati	Shree Birendra Hospital
13	Bagmati	Bharatpur Hospital
14	Bagmati	Dhulikhel Hospital
15	Gandaki	Pokhara Health Science Academy Hospital
16	Gandaki	Dhaulagiri Hospital
17	Province 5	Bheri Hospital
18	Province 5	Lumbini Hospital
19	Province 5	Rapti Academy of Health Sciences
20	Province 5	Rapti Provincial Hospital
21	Karnali	Karnali Academy of Health Sciences
22	Karnali	Provincial Hospital, Surkhet
23	Sudurpaschim	Dadeldhura Hospital
24	Sudurpaschim	Mahakali Hospital
25	Sudurpaschim	Seti Hospital
Provincial Hospitals (64)		
26	Province 1 (13)	Inaruwa Hospital
27	Province 1	Dhankuta Hospital
28	Province 1	Sankhuwasabha Hospital
29	Province 1	Bhojpur Hospital
30	Province 1	Terhathum Hospital
31	Province 1	Mechi Hospital
32	Province 1	Taplejung Hospital
33	Province 1	Panchthar Hospital
34	Province 1	Ilam Hospital
35	Province 1	Okhaldhunga Hospital
36	Province 1	Solukhumbu Hospital
37	Province 1	Khotang Hospital
38	Province 1	Udaypur Hospital
39	Province 2 (6)	Siraha Hospital
40	Province 2	Jalesowr Hospital
41	Province 2	Sarlahi Hospital
42	Province 2	Kalaiya Hospital
43	Province 2	Rautahat Hospital

अनुसूची १: कोभिड क्लिनिक सञ्चालन गर्ने अस्पतालहरू

SN	Province	Hospital
44	Province 2	Janakpur Hospital
45	Bagmati (9)	Sindhupalchowk Hospital
46	Bagmati	Charikot Hospital, Dolakha
47	Bagmati	Ramechhap Hospital
48	Bagmati	Sindhuli Hospital
49	Bagmati	Hetauda Pradeshik Hospital
50	Bagmati	Dhading Hospital
51	Bagmati	Bhaktapur Hospital
52	Bagmati	Trisuli Hospital
53	Bagmati	Rasuwa Hospital
54	Gandaki (10)	Baglung Hospital
55	Gandaki	Gorkha Hospital
56	Gandaki	Lamjung Hospital
57	Gandaki	Manang Hospital
58	Gandaki	Myagdi Hospital
59	Gandaki	Mustang Hospital
60	Gandaki	Nawalpur Hospital
61	Gandaki	Prabat Hospital
62	Gandaki	Syangja Hospital
63	Gandaki	Tanahu Hospital
64	Province 5 (10)	Kapilbastu
65	Province 5	Nawalparasi
66	Province 5	Arghakhanchi Hospital
67	Province 5	Gulmi Hospital
68	Province 5	Palpa Hospital
69	Province 5	Rapti Provincial Hospital
70	Province 5	Pyuthan Hospital
71	Province 5	Rolpa Hospital
72	Province 5	Bardiya Hospital
73	Province 5	Rukum East Hospital
74	Karnali (8)	Dailekh Hospital
75	Karnali	Dolpa Hospital
76	Karnali	Humla Hospital
77	Karnali	Jajarkot Hospital
78	Karnali	Kalikot Hospital
79	Karnali	Mugu Hospital
80	Karnali	Rukum West Hospital
81	Karnali	Salyan Hospital
82	Sudurpaschim (8)	Achham Hospital
83	Sudurpaschim	Baitadi Hospital
84	Sudurpaschim	Bajhang Hospital
85	Sudurpaschim	Bajura Hospital
86	Sudurpaschim	Darchula Hospital
87	Sudurpaschim	Doti Hospital
88	Sudurpaschim	Tikapur Hospital
89	Sudurpaschim	Bayalpata hospital, Achham
Medical Colleges		

अनुसूची १: कोभिड क्लिनिक सञ्चालन गर्ने अस्पतालहरू

SN	Province	Hospital
90	Province 1	B.P Koirala Institute of Health Sciences, Dharan
91	Province 1	Birat Medical College, Biratnagar
92	Province 1	Nobel Medical College, Biratnagar
93	Province 2	Janaki Medical College, Janakpur
94	Province 2	National Medical College, Birgunj
95	Bagmati	Chitwan Medical College, Chitwan
96	Bagmati	College of Medical Science, Chitwan
97	Bagmati	Kathmandu Medical College, Kathmandu
98	Bagmati	Nepal Medical College, Kathmandu
99	Bagmati	Kist Medical College, Lalitpur
100	Bagmati	KU Dhulikhel Hospital, Kavre
101	Bagmati	Patan Academy of Health Science, Lalitpur
102	Bagmati	TU Teaching Hospital, Kathmandu
103	Gandaki	Gandaki Medical College, Pokhara
104	Gandaki	Manipal Medical College, Pokhara
105	Gandaki	Pokhara Academy of Health Science, Pokhara
106	Province 5	Lumbini Medical College, Palpa
107	Province 5	Nepalgunj Medical College, Banke
108	Province 5	Rapti Academy of Health Science, Dang
109	Province 5	Universal College of Medical Science, Bhairahawa
110	Province 5	Devdaha Medical College, Rupendhei
111	Karnali	Karnali Academy of Health Science, Jumla

नोट: यी सूचीलाई विस्तार तथा परिमार्जन गर्दै लगिनेछ ।

अनुसूची २: कोभिड अस्पतालहरू		
SN	Province	Hospital
Level 1 COVID Hospitals		
1	Bagamati	Ayurved Research and Training Center Hospital, Kritipur
2		Kathmandu Medical College, Duwakot
3		Corona Temporary Hospital (Bharatpur Hospital), Chitwan
4	Province 1	Temporary COVID Hospital (Koshi Hospital), Biratnagar
5	Province 2	Janaki Hospital
6	Gandaki	Baglung Hospital
7		Temporary COVID Hospital-Isolation Ward (Pokhara Academy of Health Science), Pokhara
8	Province 5	Rapti Academy of Health Sciences
9		Rapti Provincial Hospital (Kendriya Ayurved Bidhyapith, Beljhundi, Dang)
10		Temporary COVID Hospital (Lumbini Hospital), Butwal
11		Bhim Hospital, Bhairawa
12	Karnali	Temporary COVID Hospital (Surkhet Hospital)
13	Sudurpaschim	Achham Hospital
Level 2 COVID Hospitals		
1	Bagamati	Sukraraj Tropical and Infectious Disease Hospital
2		Patan Hospital
3		Nepal Armed Police Force Hospital
4		Bharatpur Hospital
5	Province 1	Koshi Hospital
6	Province 2	Narayani Hospital
7		Janakpur Hospital
8	Gandaki	Pokhara Academy of Health Science- Hospital
9	Province 5	Lumbini Hospital, Butwal
10	Karnali	Karnali Academy of Health Sciences
11	Karnali	Surkhet Hospital
12	Sudurpaschim	Seti Hospital

अनुसूची ३: Level 3 COVID Hospitals	
सि.नं	अस्पताल
१	बि.पि. कोईराला स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठान, धरान
२	त्रि.वि. शिक्षण अस्पताल, महाराजगंज, काठमाण्डौ
३	नेपालगञ्ज मेडिकल कलेज, कोहलपुर

नोट: Level 1 COVID अस्पतालमा Mild case, Level 2 मा Moderate/Severe र Level 3 मा (विशिष्टकृत शल्यकृया सेवा लगायत बहुविज्ञ सेवा (Multispecialty services) सहितका सेवाहरू उपलब्ध हुनेछन् । यो सूचीलाई आवश्यकता अनुसार बिस्तार तथा परिमार्जन गर्दै लगिनेछ ।